

УДК 631.53.04"32" : 633.1-027.3

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ОЗИМИХ ФОРМ ТА ДВОРУЧОК ТРИТИКАЛЕ ЗА ПІЗНИХ ОСІННІХ СТРОКІВ СІВБИ

Мазуренко Б.О., аспірант

Каленська С.М., доктор с.-г. наук, професор, член-кор. НААН

Новицька Н.В., кандидат с.-г. наук, доцент

E-mail: mazurenko.bohdan@gmail.com

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стрімка зміна погодних умов в період осінньої посівної кампанії змушує сільськогосподарських виробників шукати нові способи вберегти врожай та реалізувати біологічний потенціал озимих культур. Часті ґрунтові посухи в оптимальні строки сівби озимої пшениці та тритикале підвищують ризики вимерзання озимих, оскільки сівбу проводять в сухий ґрунт, що призводить до нерівномірних сходів, або відкладають на пізніше, зменшуючи період активного накопичення цукрів у вузлі кушіння. Перспективним є використання форм та видів культур, які здатні перезимувати в будь-якій проміжній фазі між ВВСН 05–25 (проростання-кушіння). Даними характеристиками володіють тритикале, сучасні сорти дворучок яких за зимостійкістю не поступаються озимим.

Дослідження проводяться на протязі 2016-2019 років в стаціонарному польовому досліді на базі ФГ «Расавське» в Кагарлицькому районі Київської області в умовах Правобережного Лісостепу України. Польовий дослід закладали за трифакторною схемою, повторність 4-кратна. Площа облікової ділянки становила 25,2 м², загальної – 32 м². Чинник А – сорти тритикале: Підзимок харківський (дворучка), Амур (озимий) та Обрій миронівський (озимий, контроль). Тритикале висівали в 2 пізні осінні строки (чинник В): в II та III декаду жовтня. Навесні проводили підживлення азотними добривами на

фоні $P_{36}K_{72}$ в чутливі до азотного живлення фази. Схема з підживленнями (чинник С) включала такі варіанти: С 1. Контроль (Без підживлень азотом); С 2. N_{25} (регенеративне); С 3. N_{25} (регенеративне) + N_{55} (IV); С 4. N_{25} (регенеративне) + N_{55} (IV) + N_{20} (VII).

Встановлено, що внесення азоту по мерзлоталому ґрунту (I–II е. о.) на всіх варіантах дослідів порівняно з контролем стимулювало диференціацію колоса наростання, а найбільший приріст кількості члеників колоса спостерігався в умовах за температури до $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$. За таких умов на кожні $100\text{ }^{\circ}\text{C}$ суми активних температур у сорту дворучки формувалося 7,4 членики колосового стрижня проти 6,8 за більш теплих умов ($10\dots+14\text{ }^{\circ}\text{C}$). Незважаючи на інтенсивне кушіння перед виходом в трубку, внаслідок додаткового внесення N_{55} в IV е. о., загальний коефіцієнт кушіння був низький та протягом років досліджень становив 1,2–1,5. Це зумовлено тим, що густина продуктивного стеблостою на момент збирання формувалася в межах 360–520 шт./ m^2 і від цей показник від густоти на момент відновлення вегетації не залежав. За середньою урожайністю сорт дворучка перевершував озимі – 6,17 т/га проти 5,27 т/га у контролю Обрій миронівський та 5,52 т/га у сорту Амур. За другого строку посівів продуктивність озимих знижувалася до 9 %, а дворучки лише на 1 %.

Використання дворучок для пізніх осінніх строків сівби має перспективу в значенні страхових посівів, оскільки вони є не дуже вимогливими до умов осіннього періоду, а зниження врожаю за такої сівби нижче ніж при сівбі ярих замість озимих.